

TANITÓBARÁT.

HAVI KÖZLŐ.

SZERKESZTI ÉS KIADJA :

ZIEGLER GÉZA.

II. év.

1887.

Deczember.

12. szám.

Tartalom :

1. Lapunk tisztelt olvasóihoz. Irta *Ziegler Géza*. — 2. Visszhangok. I. Morzsa. Irta *Somsich Sándor* néptanító. II. A csiki rom. kath. tanító-egyesület f. évi okt. 26-án tartott közgyűléséből. *Népisik. Tanügy.* III. Tanítóink helyzetéről. *Köszeg és vidéke*. — 3. Szükséges tudnivalók a hadmentességi díjról. Irta *Draskovits József* tanító. — 4. Jubileumok. I. A Karád ker. r. k. néptanító-egyeslet őszi gyűlése és *Koller Ferencz* kapoti tanító 50 éves jubileuma. Irta *Kétszery János* tanító. II. *Batak Ferencz* keresztes-püspöki tanító jubileuma. *Borsodi tanító*. — 5. A vallás- és közoktatásügyi miniszternek a közoktatás állapotáról szóló XVI. jelentéséből. — 6. Az Eötvös-alapot gyűjtő és kezelő bizottság jelentése és felhívása. 7. Apróságok *Bárány Ignác* életéből. Irta *Novák Mihály*. — 8. Levél a szerkesztőhöz. Irta *Pesta Lozzi*. — 9. Beküldetett. — 10. Mi újság. — 11. Borítékon „Posta” és hirdetés. — Mellékletül *Karácsonyi ének*.

GYÖR, 1887.

P O S T A .

Tisztelt előfizetőinkhez. T. előfizetőinket kérjük hogy előfizetéseik megújításakor, midőn helyváltozásról értesítenek, legyenek szivesek, a czimszalagon levő számot is rájegyezni küldeményükre, mert nekünk megkeresése a nagy névhalmazban néha sok időbe kerül. másrészt pedig a bejegyzésben így éppen nem fordulhat elő hiba. **S. B. Pécs.** Minden esetre elítélendő az a tanító aki kartársára a hírlapok hasábjain mordja ki ítéletét. Az ilyen ellen legjobb röviden és minden gorombaság nélkül felelni. Különben az állatok országában is vannak ragadozók, a melyek ellen alig lehet védekezni. **Schultz ur** művéről csak akkor adhatunk ismertetést, ha beküldi, különben „diót zsákba látatlanul“ se nem veszünk, se nem kínálunk. **Király K. Böny** Kérdésére az elküldött lapok megadják a feleletet.

Ujvary. Harmacz. Azért mert a tanítósg a legmostohább gondoskodásban részesül még a törvényhozók részéről is. Elég gyalázat! — **F.** Kérdésére ha már annyira érdeklődik a chinaiak iránt szívesen adunk felvilágosítást: 1. A chinai nyelvben a b. d. r. x és z betűk, illetőleg hangok hiányoznak. 2. Az írásjegyek száma némelyek szerint 80 ezer mások szerint 100 ezer. 3. A chinaiak társalgás közepette néha maguk sem képesek valamely eszmét kifejezni, ilyenkor ecsethez nyulnak és leírják. 4. Mi nem értjük a chinai nyelvet, nem is ajánljuk senkinek sem, hogy tanulja meg, mert ugyanazon fáradsággal sokkal hasznosabb és gyümölcsözőbb munkát lehet végezni, de ha már önnek ilyen különös passziója támadt, hát legalább azon igyekezzék, hogy haszna is legyen belőle. **Pribickó K.** Hogy ön a Tanítóbarát terjesztésén fáradozik, örömmel olrastuk, kétségenkívül lesz eredménye, mert pártolóink folyton száporodnak, kivált ha a gyűlésen mutatja be a Tanítóbarátot azoknak a kollegáknak a kik még nem ismerik, akkor bizony számíthat arra, hogy új emberek csatlakoznak táborunkhoz. Szíves üdvözlés! **Hal V.** Semmi baj sincs! Ismerjük mi az állapotokat! Üdvözlés! **Fehérváry F.** Talán juliustól? **Blaskó J.** Előfizetését mind a két ízben megkaptuk, így tehát nem tartozik. A naptár elment. **Pandur P.** Hogy miként jutott oda az a káplán, szeretnénk volna bővebben olvasni. **Zajga B.** Kedves levelét köszönettel vettük, jó kívánságait az újra szívünkől viszonzzuk. Addig, míg önhöz hasonló lelkes híreink lesznek, csak fokozódó erővel munkálkodhatunk. Szíves ajánlatát a lap terjesztésére nézve tudomásul vesszük és az ön oldalán hozzánk csatlakozott **Simon** kollega urat üdvözöljük.

Somsich S. A P. F. említett számát szíveskedjék átolvasni esetleg a cikk közlése végett megküldeni. **Herendy** urat, mint az ügy lelkes apostolát üdvözöljük. Lapunk terjesztésében kérjük szíves fáradozásait. **Draskovits J.** Cikke mindenesetre hasznos tudnivalóul fog szolgálni. Üdvözöljük! **Blaskó Apagy.** Ha az ügy teljes betegezést nyeri, akkor jó lesz egy kissé megkefelní az érdemes előjáróságot, s a becsületsértésért elégtételt kérni. Akkor aztán czélszerűbb

TANITÓBARÁT.

Havi közlő.

Megjelenik minden hó közepén.

Előfizetési ára:

Fél évre . . . . . 1 frt.
Egész évre . . . . . 2 frt.

Deczember.

A lap szellemi és anyagi részét illető
küldemények így címezendők:
„Tanítóbarát szerkesztőségének
Győrött.”

Kéziratokat nem adunk vissza.

Lapunk tisztelt olvasóihoz.

Két éve mult, hogy kibontottuk a zászlót, mely alá a hazai néptanítószázad színe-java csoportosult.

Két év rövid idő, de ha végig lapozzuk a Tanítóbarátnak eddig megjelent számait, örömmel látjuk, mennyi szép eszme látott benne napvilágot, minő férfias bátorsággal képes küzdeni jogaiért a hazai tanítószázad, melyről azt állítják, hogy léha közönnyel viseli a sorsát.

Lapunk bebizonyította, hogy nem a néptanítók azok, a kik sorsukkal nem törődnek, hanem a tanügy vezetői; maga a közoktatásügyi miniszter az, a ki a népnevelést és a népnevelőkét a hazának és a nemzetnek kiszámíthatatlan kárára elhanyagolja.

Bebizonyítottuk azt is, hogy a néptanítók munkálkodását nem méltányolta eddig a hazai és hogy a néptanítókhoz botránnyosan mostoha a kormány.

De nem elégedtünk meg ennyivel: buzdítottuk, bátorítottuk a nemzet nevelőit, hogy egyesüljenek, kérjenek, követeljenek!

És szavunk nem volt a pusztában kiáltónak szava.

Lassan mozdult ugyan a hazai tanítószázad, mert a kormányzók, némely egyesületi elnökök mindent elkövettek, hogy a nyögöt ne lehessen feloldani, de az igazság és méltányosság követelésére való felhívás hangja elől nem zárhatták el az utat.

Ötven tanító-egyletnél több csatlakozott eddig a mozgalom megindítóihoz.

Ötven tanító-egyletnél több kész minden pillanatban aláírni a nemzethez intézett folyamodványt, melyben a sorok méltányosságot kérnek s a sorok közt láthatatlan betűk mondják a szomorú panaszt, hogy az atya alhanyagolta gyermekeit; — parancsoljon rá a nemzet az atyára, hogy gyermekei sorsával törődjék.

Két rövid esztendő alatt értük el ezen eredményt s meg vagyunk győződve arról, hogy ha minden tanügyi lap csak tizedrésznyre is foglalkozott volna a néptanítás mellett a néptanítókkal is, bizonyára nem lett volna létezéjja a Tanítóbarátnak.

Tisztelt Kollegák!

Hogy a Tanítóbarát hivatást tölt be, arról önök adtak nekem bizonyítványt.

Mert felkarolták önök midőn megindult, pártolták haladásában és pártolókat, barátokat szereztek mellé.

Önök voltak azok, a kik munkámban szellemileg is segítettek, kik 2000-nél több buzdító levelet küldtek hozzám, hogy azt a zászlót, a melyet a legméltányosabb, legigazságosabb elvek mellett tűztem ki, bátran lobogtassam tovább is, — hogy azt a függetlenséget melyet addig nem tudtak meggyengíteni sem a kormány alattomos hatáskisérletei, sem a vallási tekintetek, őrizzem meg továbbra is.

Nos tehát a zászló áll! — erősebb kezekben, mint valaha! — lelkes igaz érzelmű, független elvű tábornak élén, s ha erős küzdelemre van is kilátás, elveink győzni fognak.

Ebben a reményben küldöm szét ez évi utolsó számát lapunknak, s ebben a reményben őszinte szívvél kívánok mindnyájuknak boldog új évet!

Ziegler Géza.

VISSZHANGOK.

I.

Egy morzsa.

E kedves lapunk f. évi januári számában egy igénytelen kis cikkem jelent meg, a következő jellegével: „Csak morzszát vigyünk bár s töltsünk hézagot; sok morzsa dombbá- és domb hegygyé le-

szén. „Vajmi csekélység ugyan egy morzsa, de még sem megvetendő az, mert több ilyennek tömörülése dombot- s több domb hegyet képez. Említett cikkemnek a jelen év első számában való megjelenése óta, amely készséggel ragadtam minden kiálkozó alkalmat arra nézve, hogy csak közvetve is hozzájárulhassak egy morzsával a dombhoz; most a jelen év utolsó számában oly örömmel constatálhatom, hogy egy morzsával bővült a domb, mely hogy megtörhetlen hegygyé alakuljon, — közös érdekünk, a hazai néptanítás érdeke kívánja.

F. évi október hó 27-én Szt.-Királyon megtartott értekezletünkön, elnök ur ama kérdésére, kinek van valami indítványa — felolvasám a „Győrvidéki tanító-egylet“ kiáltványát. S mi lett az eredmény? Általános lelkesedés közt elhatároztatott, hogy ez ügyben mielőbb rendkívüli gyűlés hivatik egybe. Megtörtént, az ige testté lett! A lelkesedés tüzetől hevitve, fáradságot nem kimélve, sietett az egylet minden tagja mult nov. hó 17-én Szt.-Lőrinczre, ahol aztán e sorok igénytelen írója által készített kérvény — nagy érdeklődés közt való felolvasása után — minden változtatás nélkül elfogadtatván, az az egyleti tagok által aláíratott s orsz. képviselőnk útján a képviselőházhoz felterjesztetni határoztatott. A melyre nézve az intézkedések ez idő szerint már meg is tétettek, amennyiben a kérvény Nagyságos ifj. Jeszenszky Ferencz országgyűlési képviselőnknek ünnepélyesen átadatott. — Nem lesz tán érdektelen, ha kérvényünket itt szószerint közlöm, nem talán mintául a testvér egyletek által készítendő kérvényhez, de buzdításul nektek kedves bajtársak, hogy ne késsetek morzsáttal a dombot növelni, elősegítve a hegy mielőbbi megalakulását. Nem tévedek tán a hasonlattal, ha egy egylet kérvényét morzsának, az egy megyében levő összes tanító-egyletek kérvényét együtt dombnak — s Magyarország valamennyi tanító-egyletének kérvényét együttvéve hegynek nevezem. Ily értelemben, bemutatom itt morzsánkat:

Mélyen tisztelt Képviselőház!

Kell, hogy mindenki szeresse hazáját s ebből folyólag akarja, hogy e minden jóra és szépre fogékony nemes nemzet, a világ első nemzeteivel karöltve haladva siessen a tökélyesbülés felé, s ez uton egy magasabb nivóra emelkedni törekedjék. E magasztos cél el nem érhető népnevelés nélkül, mely nélkül nincs erkölcs, erkölcs nélkül pedig semmi fenn nem állhat, mint azt Berzsényink mondja: „Minden ország támasza s talpköve a tiszta erkölcs, mely ha megvész; Róma ledől s rabigába görbed.“ A népnevelés az, ami hivatva van Hazánkat mind hatalmasabbá, virágzóbbá tenni, mert elveszett azon ország, melynek népe selettségben snylódik, nélkülöznie kellvén a népnevelés által szított erkölcsi világosságot. Ebből folyólag; a néptanítók — a népnevelés, e czéljára nézve oly magasztos ügynek szerény harczosai magvetői az állami jólétnek, s mint ilyenek, a legmagasztosabb legnemesebb munkát végezik. Daczára ennek épp ők azok kik, mintha mostoha gyermekei volnának a Hazának — legkevesebb figyelemben részesülnek. Gyűlölködés s legmélyebb megaláztatás közt a lép kezéből veszik nagy horderejű munkájokhoz oly arány-

talánul kevés fizetésüket. A nép kezébe van letéve egész lételük, s mint ilyenek a nép szolgálul tekintetvén — holott voltakép egyesenesen s egyedül a népnevelés ügyért kell, azt kellene szolgálniok, csak annak élniök — a legnagyobb nélkülözések közt szolgabéren kell tengetniök éltoket, főntartani családjokat. Hogy aztán az ily, a megélhetés nehézségeivel küzdő néptanító kedvvel, lelkesedéssel, egész odaadással küzdhet-e a népnevelés ügyén, azt — kézzel a szíven — bírálja a mélyen tisztelt Képviselőház. Sokáig és sokat túrtünk, szenvedtünk, csordultig megtelt már az örömpohár. A Lajtától a Hargitáig egy hatalmas akkordba olvad össze a sanyarगतott néptanítók jajszava: helyzetünk tarthatlanná vált!

Tekintettel mindezekre, tekintettel továbbá arra, hogy országos tanító-gyűlésre kilátásunk nem lehet, s így együttesen nem járulhatunk a mélyen tisztelt Képviselőház elé, alulírt tanítói egyesület azon alázatos kéréssel keresi meg a mélyen tisztelt Országgyűlést, hogy a néptanítók anyagi- s társadalmi helyzetének reformálását tárgysorozatába felvenni — s helyzetünknek, a nemzetnek tett szolgálataink arányában való javítását megfelelő törvényhozással biztosítani kegyeskedjék. — A mélyen tisztelt Képviselőház különös figyelmébe ajánlott alázatos kérésünk a következőkben összpontosul:

1. A falusi néptanítók minimum 600 frt. készpénzbeli fizetésben részesüljenek, s ez nekik valamely közpénztárból pl. adóhivatal vagy megyei pénztárból rendes, havi vagy negyedévi részletekben fizetessék ki. Vállaljon teljes felelősséget a megye a tanítók e fizetése iránt, beszédetvén azt hivatalból adó, illetve pótdadó útján a néptől.

2. Ötödéves pótlékul kapják a néptanítók e fizetések 5%-át, miáltal azok mintegy helyhez köttetnek, mert ha így pl. már 10—15 évig működven egy helyen 660—690 frt. fizetésük van, nem lenne kedvök újból egy 600 frtos álláson kezdeni. Mig most a 24 ezer tanító közül több száz folytonosan vándorol, jobb állásra törekedvén, mely körülmény általános visszahatással van a tanügy fejlődésére.

3. Munkaképtelenség esetén 30 évi szolgálat után kapják a néptanítók nyugdíjul egész fizetésüket, s így, amennyiben 21 éves korukban lépnek az orsz. nyugdíj-egyesületbe, 51 éves korukban váljanak — a fenti esetben képesekké a teljes nyugdíjra. Elnyomorodás esetén necsak 10, de 5 év után is húzhasson megfelelő nyugdíjt, 5 év után $16\frac{2}{3}\%$, 10 év után $33\frac{1}{3}\%$ -át és 15 év után 50%-át egész fizetésüknek kapják nyugdíjul. Az özvegyek s árvák nyugdíjai is ez arányban módosíttassanak. A befizetés ugy a község, mint a tanító részéről e nagyobb nyugdíj biztosításnál is a 300 frt nyugdíj arányában történjék.

4. A néptanítók jogai és kötelességei törvény által szabatosan körvonaloztassanak. Az utóbbiak a falusi osztatlan népiskolákra, ezeknek megfelelő külön tantervbe foglalassanak.

5. Az iskolaszéknek a tanítóra való felügyeleti és a tanító fölött való bíraskodási joga a tanító választásokkal együtt — szakértő felsőbbségnek adassék át, s ugynevezett miniszteri isk. látogató

se lehessen más, mint szakember. Az iskola kellő — anyagi — berendezéséért, s minden az iskolához tartozó épületek tanítói lakás stb. jó karban tartásáért az előjáróság tétessék felelőssé.

6. Legyen a tanítóknál is — képességük, működésük, szorgalmuk alapján előléptetés, u. m. főtanító, igazgatótanító, kerületi népiskolai tanfelügyelő, megyei népiskolai tanfelügyelő.

7. A kántori járandóságok készpénzre változtassanak s ezek esetleg a község nagysága szerint szabályoztassanak, szigorú köteletségévé tétetvén az elüljáróságnak e járandóságok pontos kiszolgáltatása.

— Mindezek azonban a felekezetek jogainak sértetlen megmaradásával.

Ezekben bátorzkodtunk egybefoglalni alázatos kérésünket, ismételten kérve, hogy már csak az általános nemzeti jólét előmozdítása — s édes Hazánk nagyobb felvirágozása céljából is, tartatlan helyzetünket reformálni s ennek biztosítására megfelelő törvényt hozni kegyeskedjék. Mert kétségtelen, ha a nemzet napszámosa nem leend kénytelen a megélhetés nehézségeivel a megalázásig küzdeni, teljes erejét a népnevelés ügynek szentelheti, ez pedig a nemzeti jólét előmozdításával a Haza felvirágozásának szolgál alapul. — Mert végre is hiába dicsőítik ékes szavakban hivatásunk magasztosságát, hiába mondják, mi vagyunk az igazi felsőház, hogy majd fényleni fogunk, mint az Égnek csillagai: ha rongyokkal testünkön a megaláztatás koldusi kenyere kell tengetni életünket.

Alázatos kérésünknek, mélyen tisztelt Képviselőház általi megtartása mellett, hogy igen sok könnyüt fog felszarítani — a hazai népnevelés történetének egyik legfényesebb pontja leend.

— A megaláztatás s nélkülözés sajtolta könnyüinkkel áztatott alázatos kérésünket ismételten becses figyelmébe ajánlva, hódolatteljes tiszteletünk kijelentése mellett maradtunk

a mélyen tisztelt Képviselőháznak

Szt.-Lőrinczen, 1887. nov. 17-én alázatos szolgái,

a Szt.-Lőrincz egyház kerületi r. kath. néptanítók:

(Sajátkezü aláírások.)

Sok morzsa kell a dombhoz, sok domb a hegyhez. Ha csupán annyira morzsát hordunk egybe, hogy az csak dombot képez, úgy munkánk meddő lesz, mert vajmi könnyen ledönti azt a léha közöny romboló szele, mely onnan felülről — látva a morzsák tömörülését — már is lengedezni kezd s nem kell sok, hogy orkánná váljék, elnémitandó a hangos jajkiáltásokat. Azért ne várjuk be a vihart, még most csak lengedez a szél, — vigyázzunk, hogy el ne ragadja a morzsákat, siessünk azok összehordásával, hogy mielőbb sziklaként álljon a hegy, daczolva az elemek pusztító erejével. Nemes harcot harcolunk, s ha már felvettük azt végezzük is be dicsőségesen. Megfujta már a harci riadót a „Győrvidéki tanító-egylet“, s ha minden tanító, tanító-egylet sorakozik a zászló alá, úgy Isten segítségével bizonyára mint győzők fogunk a harcából hazatérni.

Baranya-Ózd.

Somsich Sándor,
néptanító.

II.

A csiki rom. kath. tanító-egyesület f. évi október 26-án tartott közgyűléséből.

Földes József beterjesztette a kiküldött bizottság véleményét az Ung-megyei és evvel egyetemben a Győrvidéki tanító-egyesületnek a tanítók anyagi helyzete kérdésében ide intézett átiratára. Az adott vélemény szerint kimondotta a gyűlés, hogy a tanítók anyagi helyzetének javítására irányult mozgalmat üdvösnek tartja, ahhoz csatlakozik; az elvekre, a módozatra nézve pedig elfogadta alapul a Győrvidéki tanító-egyesület átiratában kifejezetteket; de azon módosításokkal, hogy a tanítói fizetéseket közvetlenül kiszolgáltatandó közg vagy hatóság kérdését nem bolygatja; a nyugdíjra nézve kimondja, hogy a tanítói felemelendő nyugdíj arányában, az özvegy és az árvák segélypénze is emeltessek; úgy kérelmezendőnek tartja azt is nyíltan, — a mi különben implicite benne van az átiratokban is — hogy segédtanítói állomásoknak hely ne adassék, mert nem fér meg az igazsággal, hogy legyen valaki segédtanító és kapjon, mint ilyen, alacsonyabb fizetést, holott a tény az, hogy a segédtanító csak névleg segéd, valójában pedig éppen úgy önállólag, saját felelősségére működik, mint a nem segédtanító. Aztán meg a tanítói fizetések óhajtott felemelése esetében is igen sok kijátszás történhetnék, ha a községek tetszés szerint segédtanítókat állíthatnak, mert ilyeneket állítanak, csak azért, hogy kevesebb fizetést kelljen adni, a miut ez az eljárás most is nem egy helyen divatos. Ha utját akarjuk állani népoktatásügyünk azon egyik nagy bajának, a mit orvoslandónak jelenti ki a Győrvidéki tanító-egyesület átirata is, hogy t. i. az ország tanítóinak egy nagy tömege folytonos vándorlásban van egyik helyről a másikra, ezt a tanítói fizetések méltányos, a tisztességes megélhetést biztosító javítása mellett főképp a segédtanítói állomások eltörlésével eszközölhetjük, mert hiszen kiválókép a segédtanítók azok, a kik helyzetüknél fogva igazán mindegyre vándorolnak ide-oda, mint az egy évre szegődött cselédek.

Népisk. Tanügy.

III.

Tanítóink helyzetéről.

Vannak égető kérdések, melyekkel a körülmények kényszere által ész és szív egyaránt foglalkoznak. A sok közül ilyen aktuális jellegűnek tartom én ez országban a néptanítók anyagi ügyeinek rendezését. Jelentkezik s megszólal ezen kérdés megoldásának szükségessége mindennap s az eddigi erőszakolt helyzet kényszere nem fogja többé elnyomhatni: mert *annyi ezer tanult fő, nemes szív és erkölcsi fennérzés szükségleteit nem lehet tilalomfálkkal korlátozni vagy agyonhallgatni. A tanítók egyeteme nem nyöghet továbbra is az anyagi mizeriák járma alatt.*

Magyarország tanító-tábora egyre hangosabban beszél és kér,

hova-tovább élénkebben emeli fel szavát a vele tüzött visszaélésekre. Jól teszi. Lord Burke, jeles angol államférfi, azt tartja: „A hol visszaélés van, ott kiabálásnak is kell lenni, mert jobb felköltet-nünk álmunkból a vészharang által, mint megégnünk ágyunkban.“

A néptanítók számára nem csak a humanitás törvénye, de a civilizált élet postulátumai is megkövetelik, hogy szolgálatuknak megfelelő koncessiókban részesüljenek, mint részesülnek az egész művelt világban.

A magyar néptanító sorsa lenézés, örökös mellőzés; élete: folytonos küzdés. Nézzünk csak körül a szerény iskolaházakban, melyek soha kényelmet nem ismernek! Felénk sirnak azokból az anyagi, szellemi és erkölcsi vergődések. Kényszer-behajtásokat, gondtól szántott s idő előtt redőkbe vont arcokat, munkában elgyötört alakokat s a járványos protekció által megtört sziveket és porba hullt reményeket találunk azokban.

Csak a logika örök törvénye az, ha a társadalom sokat ad annak, a kitől sokat vár. A magyar társadalom e tekintetben, mint sok más tekintetben, nem követi a logika törvényét. Sokat kíván néptanítóitól, s még is ezek legmostohább gyermekei. Alig ad nekik valamit; mert csak valamivel több a semminél az a darab kenyér, a mely elvitázhatlan alapja a tengődésnek.

Nem ismerünk mulatságosabb látványt, mint a magyar közönséget időnkénti tanügypártoló rohamaiban. Hat-hét esztendőben egyszer erénye tulérzékeny lesz. Nagy öntetszéssel elmélkedik a népoktatás fontosságáról. Első helyre teszi azt. A tanítókat elhalmozza üres bókokkal, czifrábnál-czifrább nagymondásokkal. Azután, mint a ki megtette a magát, lelkiismerete nyugodtan megy aludni további hét évre. Pedig minden ember, ki a világot ismeri, tudja, hogy semmi nem oly haszontalan, mint a phrazis. Ha ragyogó s élces, jeles mottó lehet egy hivatalos értekezéshez. De valóban egy üres szóvirág sem volt a hét görög idejétől egész Hugó Viktorig, mely a világot csak egy lépéssel is előre vitte volna.

A néptanítók anyagi ügyeinek rendezését illetőleg, a társadalom közönyén kívül, létezik még egy absurd nézet is. Korunk nem egy, gondmentes akadémikusa szemmel látható igazságként állítja fel azt a tételt: hogy a néptanítók anyagi helyzetén mindaddig nem kellene segíteni, míg az általuk eszközlendő jólét végkép ki nem szorítja a szegénységet, a mikor azután önként javulna sorsuk is. Ez elv méltó a régi mese bolondjához, ki elhatározta, hogy addig nem megy vízbe, míg uszni meg nem tanult. Ha addig kellene a tanítóknak várni a gondmentes és becsült állásra, míg mai nyomoruságos tehetetlenségükben a nemzetet gazdaggá és jóvá teszik, akkor ugyan örökké várhatnának.

Decz. 4.

*

Köszeg és Vidéke.

A ügy barátait kérjük, hogy azon vidéki lapokat, a melyekben a mozgalomról bármi csekély említés is tétetik, beküldeni sziveskedjenek. Továbbá ha őszi gyűlésükön erre nézve tanácskoztak, vagy kisebb tanítói körökben tárgyalták e thémát, szives értesítésüket kérjük, hogy időről-időre regisztrálhassuk a mozgalom fejlődését. — Szerk.

Szükséges tudnivalók a hadmentességi díjról!

Több helyen előfordul, hogy a tanítók hadmentességi díjjal rovatnak meg, mi a fennálló törvényekbe ütközik.

Hogy a tisztelt kartárs urak jövőben ilyen helytelen kivetés ellen felelősek legyenek, bátorkodom a nagym. m. kir. pénzügyministernek az 1880. évi június hó 17-én 39.041. szám alatt kelt körrendeletét, melyet a hadmentességi díjról szóló 1880. évi XXVII. t. cz. végrehajtása iránt kiadott, a tanítókra vonatkozó §§-at közölni.

„Törvény és utasítás a hadmentességi díj iránt.”

1. §.

A hadmentességi díjat tartoznak fizetni:

1. a) azok, kik a hadi szolgálatra mindenkorra alkalmatlannak találtattak és mint ilyenek az állítási lajstromokból töröltetnek;
- b) azok, kik az utolsó korosztályban, vagy ebből való kilépésük után, mint hadi szolgálatra nem alkalmasak, az állítási lajstromokba visszahelyeztetnek;

2. azok, kik az utolsó korosztályban, vagy ebből való kilépésük után, a véderőről szóló 1868. évi XL. t. cz. 17. §-a értelmében felmentetnek, vagy az idézett törvény 40. §-ának c) pontja értelmében a tényleges hadiszolgálatból elbocsáttatnak;

3. azok, kik katonai szolgálati idejük eltöltése előtt oly testi fogyatkozás miatt bocsáttatnak el, mely az illetőt nem tette keresetképtelenné és kinél a testi fogyatkozás nem a katonai szolgálat teljesítésének következménye; — stb.

3. §.

Hadmentességi díjat nem kötelesek fizetni:

1. a keresetképtelenek, a mennyiben egyszerismind vagyontalanok is;
2. a községelyben részesített szegények;
3. a véderőről szóló 1868. XL. t. cz. 18. §-ában említett védkötelesek és a népfelkeléshez tartozók azon évben, melyre szolgálatléttelre behivattak.

Hadmentességi díjat szintén nem kötelesek fizetni:*)

1. azok, kik a véderőről szóló 1868. XL. t. cz. életbelépte előtt a szabályszerű díj lefizetése által magukat a hadiszolgálat kötelezettsége alól megváltották;

2. a törvényesen bevett egyház- és vallásfelekezetek papjelöltjei, növendékei és papjai, valamint a népiszkolai tanítójelöltök és néptanítók, ha a törvény 1. §. 1., 2. és 3. pontjaiban említett okok valamelyikéből a hadiszolgálat alól felmentettek.

A 2. pont alatti esetben azonban a díjfizetés kötelezettsége alóli mentesség kedvezménye megszűnik, ha a papjelölt, papnöven-

*) Ministeri utasítás.

dék vagy tanítójelölt tanulmányaival felhagy, vagy a papnak, tanítónak, papi, illetőleg tanítói minősége megszűnik.

A többi §§-ok a hadmentességi díjnak mikénti kezelését szabályozzák.

Tehát minden tanítót, ki valamely iskolánál vagy intézetnél tanítói minőségben működik, a hadmentességi díjfizetés alól az 1880. évi XXVII. t. cz. 3. §-ához kiadott 39.041 számú miniszteri utasításának (körrendelet) 2. pontja menti fel.

Gönyün.

Draskovits József,
tanító.

Jubileumok.

I.

A Karád ker. r. k. néptanító-egylet őszi gyűlése és Koller Ferencz kapolyi ktanító 50 éves jubileuma.

Szép ünnepélyben vettek részt a Karád ker. r. k. tanítók okt. hó 27-én Kapolyon (Somogym.) tartott őszi gyűlésen.

Már magában véve egy tanító-gyűlés ingerrel bír a tanítóra, midőn az egymást még nem is ismert, vagy rég nem látott kartársak bizonyos helyen összegyülekezvén, véleményeiket, indítványaikat egymással közölve, mintaleczkéket, felolvasásokat, értekezleteket tartva; bírálgatva tanítanak, tanulnak; egymásnak a nevelés ügynek, általán a hazának hasznára lenni törekeshnek.

Hát ha még a gyűlés egy oly eseménnyel van kapcsolatban, mint a fent említett helyen, hol egy, a tanítói rögös pályán fél századot töltött veterán tanítót lehetett szerencsénk üdvözölni.

Okt. hó 27-én d. e. 9 óra tájban már majdnem teljes számmal jelen voltak a tagtársak. A gyűlés szt. mise hallgatással kezdődött a helybeli plebánia templomban, melynek végeztével az iskola terembe gyűltünk, hol főtiszt. esperes és ádámdi plebános ur által a gyűlés 10 órakor megnyitvatván, mindenekelőtt a veszprémi püspökségtől a jubiléum számára küldött elismerő és dicsérő okirat olvastatott fel. Üdvözlí ebben a püspök helyettes Nagymélt. Pribék István ő excellentiája Koller urat, sikerdús működését, az egyház iránt tanusított mindenkori engedelmességét méltányolva, továbbra is kitartást ajánl, rá az ég áldását kéri s neki hosszú életet kíván.

Nagyon jól esett hallanunk egy ily magas elismerő leiratot annyival is inkább, mert mi tanítók csak nagy ritkán részesülünk méltánylatban és elismerésben, noha hivatásunkat tőlünk telhetőleg lelkiismeretesen teljesítjük.

Ennekutána Szanyi István andocsi ktanító ur olvasta fel Koller ur életrajzát, elég bőven s gonddal kidolgozva, melyet jubiléumunk végig hallgatva, szellemileg egész multját átfutva, nem tartotta vissza örömkönyeit, meghatottan válaszolt, köszönetet mondva

a szives jóakarátért, a megtiszteltetésért, melylyel őt e napon körülvették.

Lelkes éljen követte szavait, mely után a tulajdonképeni gyűlés kezdetét vette.

Nem szándékom a gyűlés lefolyásáról hosszabb értesítést közölni, nem volna érdektelen bár; tudja annak célját és fontosságát minden t. collegám és tanítótársam, azért azt ezúttal mellőzve, áttérek a további ünnepély leírására.

$\frac{1}{2}$ 1-kor a gyűlés véget érven, mindnyájan a község házához indultunk, hol délelőtti fáradozmainkat kipihenendők, — főleg pedig hatalmas étvágyunkat az előre láthatólag jó ebéd által csillapítandók voltunk.

Az sem szándékom, hogy az általános jó étváagnak az egyes ételnevekben történt pusztítását és gyors eltűntetését illetőleg sokat fecsegyek, csupán arra szoritkozom tehát, hogy a mint az étvágyak némileg csillapultak s a száraz — s az ideig kevés hangot adó — torkok megöntöztek, mind hangosabbá kezde lenni a társalgás; míg jelentékeny torokköszörülések után egyes rövidebb-hosszabb, jó, jobb és még jobb fölköszöntések egymást váltogatták: az öröm könyeit sajtolván ki ünnepeltünk szeméből, ki meggyőződhetett, hogy jobb, hivebb s őszintébben szerető barátja és tisztelője egy kérdeműlt tanítónak nem lehet más, mint a tanító,

Azonban az ünnepély legszebb részét azon szép esemény képezte, midőn Páhok Lajos karádi tanító úr egy szép, és jól átgondolt beszéd kíséretében átnyujtotta Koller urnak a Karád ker. tanítók ajándékát, egy szépen kidolgozott ezüst-serleget, színültig kitűnő borral töltve meg.

Szünni nem akaró éljenzések közt vevé át ünnepeltünk a neki szánt becses ajándékot, melyet viszont a tanítókra köszöntvén, nekik szívélyes köszönetet mondva a kellemes meglepetésért; hasonló jókívánatok közt üritett poharat.

Ezen egyszerű, de szép művü serleg bizonynyal kellemes érzeteket ébreszt Koller urban mindannyiszor, valamikor arra tekint, s valahányszor iszik abból, eszébe fog jutni tisztelői-, barátai-, s tanítótársainak önzetlen tisztelete és szeretete, kik tehetségük szerint hozták meg az áldozatot, csakhogy a jó öreg urat kellemes meglepetésben részesítsék.

A serleg oldalán bevésve a következő szavak olvashatók:

*A karádi r. k. néptanító-egylet
szerezelt karlárának*

Koller Ferencz urnak

50 éves jubileuma alkalmából

Emlékül.

Sok volna mind ama lelkes és szivből jött köszöntéseket leírni, melyek ez alkalommal mondattak, még sem hagyhatom figyelmen kívül azon szép, szellemes s az általános figyelmet mindvé-

gig lekötve tartó beszédet, melyet Tekinte es Miklós István ur, köttsei köz- és váltó-ügyvéd mondott ünnepeltünkre.

Ő méltányolva a tanítók nagyobb elismerésre méltó törekvéseit és fáradozásait, pompás beszédéhez a következő figyelemre méltó szavakat függesztette: „Örvendek, ha a tanítókkal együtt lehetek s a tanítók barátjának mondhatom magamat!”

Dörgő „éljen“ követte szavait, melyre mi viszonzásul kívánjuk, hogy Isten a derék tanügy- és tanítóbarátot sokáig éltesse.

Ezekután körülbelül d. u. 5 óra tájban az egyesek oszolni kezdvén, az ünnepély a községházánál véget ért, de folytatott az ünnepelt házában, hol családja és közeli barátjai körében még számos órát töltöttek vidám hangulatban úgy annyira, hogy a jó kedvnek a világos reggel vetett véget.

Mindezek után őszintén kívánjuk, tartsa meg őt Isten családja, a község hivei, barátai és számos tisztelői örömeire még sokáig s a neki átnyújtott pohár legyen pohara a szeretetnek s barátságának, mely őtet hozzánk, tisztelőihez s tanítótársaihoz fűzi.

F.-Szemes novem. 10. 1887.

Kétszery János
tanító.

II.

Örömnünet ült f. év november hó 7-én Keresztes-Püspöki községe. Baták János, a községnek érdemekben megőszült kántortanítója, félszázados tanítói jubileumát ünnepelte meg. E nevezetes esemény alkalmából valóságos ünnepe volt a községnek. Nemcsak az ünnepies harangkongás, mely a hiveket a hálaisteni tiszteletre hívá, hanem a lakosság ünneplős ruházata és szokatlan bullámzása is mutatta, hogy ma itt ünnep van. A község apraja-nagyja hálatelt szívvvel sietett az ünnepélyre, tisztelői és barátai közül is sokan keresték föl, hogy tisztelt személye iránt táplált érzelmeiknek, jó kívánataiknak kifejezést adjanak. Láttam már több ünnepélyt de ily lélekemelő jeleneteket a nép részéről a szeretetnek és ragaszkodásnak ily nyilvánulását, — még nem láttam. De nem is csuda: hisz köztük őszült meg a derék tanfériu munkában; 40 éven át volt szerető atyjuk és tanácsadójuk a püspökieknek!

Az ünnepély hála isteni tisztelettel vette kezdetét, melyet a „harsány-mezőkövesdi tanító egyesület“ elnöke, Nagyságos és Főtiszt. Kőszeghy Mihály apát-espéres plébános mutatott be az Urnak. Igazán megható és lélekemelő volt hallani, midőn az ájtatoskodók apraja és nagyja egy szívvvel és egy lélekkel fölsóhajtott: „Téged Isten dicsérünk.“ Megható volt látni az ünnepeltnek tisztos ősz alakját, amiut összetett kézzel, hála-könyveket hullatott. Nem volt ember, a kinek szemében a meghatottság könyve ne csillogott volna, a ki szívvben és érzésben Istenhez ne fohászzkodott volna föl. Hát még „offertorium“ alatt, midőn az ártatlan gyermekek ajkairól a hála-ének fölhangzott? — még a kősziv is elérzékenyült volna!

A hálaisteni tisztelet után az esperes és a helybeli plebános ur vezetése mellett a tisztelgő tömeg az iskola épületbe vonult. Az iskola meglehetősen nagy terme zsufolásig telt meg, sőt a tisztelgők nagy része már be sem fért. Az ünnepélyt az esperes ur egy szép alkalmi beszéddel nyitotta meg, elszámlálván a jubiláns tanító érdemeit. Utána Schmidt János szihalmi kántor-tanító, a megjelent kartársak és a tanító egyesület többi tagjainak nevében, mint az egyesület alelnöke, remek beszédben tolmácsolta az egyesület tagjainak érzelmeit, s meleg hangon méltatá a veterán pályatárs érdemeit. „A tanító önfeláldozó munkásságának, — ugymond — csak erkölcsi jutalma van, mit a tanító csak önmagában találhat föl. Befejezván beszédjét a harsány-mezőkövesdi tanító egyesület nevében egy díszes kiállítású „emléklapot“ nyújtott át, mit az ünnepelt meghatottan elfogadott. Következett az előljáróság tisztelgése. A község derék jegyzője, az előljáróság élén, a község nevében igen magvas és szívhez szóló beszédet mondott, mit a jelenlevők harsány éljene fejezett be. Ennek végeztével az iskolás gyermekek szép üdvözlő dalt zengtek, gyermekkarban, egy pedig hangsúlyljal üdvözlő beszédet mondott. Mindnyájan elérzékenyültünk, midőn a gyermek oly szívhez szólóan beszélt. Nyomban a gyermek után a templom bíró (curátor) az ünnepelt tanítványa, a felnőtt tanítványok nevében mondott köszönetet fáradozásáért, mit a nevelés és tanítás terén körülöttük kifejtett.“ „Hogy emberek lettünk — ugymond — azt egyedül jó tanítónknak köszönhetjük“ Befejezésül a gyermekek még egy szép üdvözlő dalt zengtek: és ezzel az iskolában az ünnepély véget ért.

Ki kell itt emelnem Huszka András ker. püspöki káplán — és Tuza Lajos s. tanító urakat, a kik fáradságot nem kimélve, a szép ünnepély rendezése körül nagy érdemeket szereztek maguknak. Magában véve is elég szép érdem, azokat az ökölnyi nagyságu paraszt gyermekeket 2 hangon betanítani énekelni (osztatlan falusi iskolát értek.)

Az iskolából az ünnepelt házához vonultunk és dúsan terített asztalához ültünk. Az első felköszöntőt az esperes ur az ünnepeltre és családjára mondotta. Utána a helybeli plebános, főtisztelendő Mosoray Antal ur, mint plebánosa és isk. igazgatója szeretetének és elismerésének igen őszinte és meleg hangon adott kifejezést. Az ünnepelt a plebános urat, Dely József, sarudy jegyző az esperes urat, ifj. Kóczian Alajos az ünnepelt nejét, kivel már 45 éve él boldog házasságban, — éltette. Schimmer József a jubiláns és a tanító egyesület nevében mondott köszönetet az esperes és egyesületi elnök urnak, az ünnepély vezetéseért. A fesztelen jó kedv majdnem reggelig tartotta együtt a tisztelgő koszorút.

Derék kartársunk életrajzának rövid adatait itt közlöm. Született (Borsod m.) Négyesen 1820-ban jun. 26-án. [Elemi tanulmányait szülőföldén, atyja vezetése mellett, ki szintén tanító volt, gymnásiumi tanulmányait pedig Egerben és Miskolczon végezte. Oklevelét Egerben 1844-ben nyerte. Tanítói pályáját 1837-ben Alsó-Abrányban kezdte meg, hol 1 évig mint segédtanító műkö-

dött. Nagy-Mihályon (Borsod m.) 9 évig mint önálló kántor-tanító, 1847-től pedig hasonló minőségben Keresztes Püspökiben működik.

Adja a jó Ég, hogy ünnepelt derék kartársunk fáradságának gyümölcseiben még sokáig gyönyörködhessek, hogy a mi törekvéseinket és küzdelmeinket még sokáig figyelemmel kíséresse, hogy a mely zászló alatt 50 éven át oly kitaróan küzdött: a béke és nyugalom áldásait, az emberi kor legvégső határáig élvezhesse. Drága hazánknak pedig azt kívánom, hogy az Isten adjon neki sok ily lelkiismeretes tanítót; mert míg a népnevelésnek ily munkásai lesznek az országban, a magyar népműveltség rohamosan fog kitüzött ezélja felé haladni, s a „haza fényre derül“. Ezt a fáradhatlan munkásságu és teljes mértékben átérzett hivatásnak minden erő, minden percet föláldozó példát kövessük magyar néptanítók!

Borsodi tanító.

A vallás- és közoktatásügyi miniszternek a közoktatás állapotáról szóló XVI. jelentéséből.

A népiskolai közoktatás állapotának részletes ismertetése mindenütt az öröndetes fejlődés jeleit mutatja. Az első fejezet a tanköteles és a tényleg iskolába járó gyermekekről szól. Az 1885/6-ik tanévben 2324,735 tanköteles gyermek találtatott, a mi a megelőző tanévhez képest 1.42% szaporodást jelez. A kimutatott tankötelesek közül tényleg iskolába járt 1.870,083, azaz minden 1000 tanköteles közül 804; ellenben iskolázatlan maradt 454,652 gyermek, azaz minden 1000 közül 196. Itt is javulás észlelhető, a mennyiben a megelőző évhez képest az iskolába járó gyermekek száma 33.624-gyel, vagyis 1.83%-kal emelkedett.

Az iskolába járás tekintetében a 6—12 éves korban levő tankötelezeteknél kedvezőbb arány mutatkozik, mint a 13—15 éveseknél. Amazoknál ugyanis 1000 közül 858 járt az iskolába, míg az idősebbeknél 1000 közül csak 659 volt iskolába járó. Látni való, hogy 12 éves korukig a gyermekek még eleget tesznek tankötelezettségüknek, de azontul már igen nagy a hajlam a törvény kijátszására.

Kedvezőbb az arány a fiuknál, kedvezőtlenebb a leányoknál. Míg tanköteles gyanánt összeirt minden 1000 fiu közül 836 járt iskolába, a tanköteles leányok ezere közül csak 770 volt tényleg iskolába járó. A leányok oktatásának szükséges volta tehát még mindig nem tudott eléggé behatolni népünk öntudatába. Mindazonáltal e részben is öröndetes javulás tapasztalható. — Ugyanis 1869. óta a leány-iskolák száma 760 nal, a leány növendékek száma 359.674-gyel szaporodott, és 1886 ban már 2295 iskolában a női kézimunkát más 1040 iskolában a házi ipar egy-más ágát teljesen kielégítő eredménnyel tanították.

Vallás szerint csoportosítva az iskolába járókat, a legkedvezőbb arányokat a romai kath. felekezethez tartozó tanköteles gyermekeknek találjuk, melyeknek 1000-e közül csak 872 jár iskolába, második helyen az ág. hitv. felekezetiek vannak (1000 közül 871); a többiek ily rendben következnek: helv. hitvallásuk, izraeliták, unitáriusok, gör. keletiek, gör. katolikusok

Utóbbiaknál az arány igen kedvezőtlen, a mennyiben 1000 tanköteles közül csak 596 jár iskolába.

Anyanyelvüket tekintve az iskolába járást illetőleg első helyen a németek (1000 tanköteles közül 908 iskolába járóval) második helyen a tótok (1000 közül 844-gyel) állanak. A magyar anyanyelvűek, fájdalom, csak harmadik helyen vannak; 1000 magyar tanköteles közül iskolába jár 836. Utolsó helyen vannak a román anyanyelvűek, melyeknél 1000 közül csak 608 jár iskolába.

A jelentés kimutatja továbbá, mily arányban tartatott meg az iskolákban a törvényes szorgalomidő. Kitiunik, hogy az 1885/6-ik tanévben az összes iskolák 10,6%-ában a törvényes szorgalomidő többé-kevésbé megrövidített. Egy átlagos szám, mely országszerte változik: így Pestmegyében az iskolák 15%-a, Alsó-Fehérmegyében azoknak 54%-a nem tartotta be az előirt tanévet.

A gyermekek iskolamulasztásai igen tetemesek, minden mulasztóra átlag 18—19 félnap esik. A törvény intézkedéseinek laza végrehajtására mutat azon körülmény, hogy az óriási számú mulasztásból 94,68% az előjárók által igazoltnak vétetett, és csak 5,32%-ot tevő eseteket sujtottak a törvényszabta birsággal. A jelentés megemlíti, hogy a másutt iskolázó gyermekek nyilvántartásával a 65 tankerület közül csupán 44 foglalkozott, és hogy Budapest fővárosa nincsen a nyilvántartást vezetőik sorában!

Az iskolába járó gyermekek minden 1000-e közül csak 906 birt minden szükséges taneszközzel. A mindennapi tankötelezettség alól felszabaduló gyermekek minden 1000-e közül 965 megtanult olvasni is, írni is, míg a fenmaradó 35 csak az olvasás tudományával távozott az iskolából. A megelőző évben az első csoportra esett 1000 közül 955, a másodikra 45; ennél fogva a legközelebbi egy év alatt az írni is, olvasni is tudók száma 7911-gyel, vagyis 4,1%-kal emelkedett.

A jelentés ezen részének második fejezete a községekről és iskolákról szól. Az ország 12702 polgári községe közül 83,47%-nak volt helyben egy vagy több iskolája; 1767 községből a gyermekek a szomszéd község iskolájába jártak; 333 községnek ellenben egyáltalán nem volt iskolája. A népiskolák összes létszáma 16,417 volt.

A jelentés behatóan foglalkozik az iskolatartás terén mutatkozó hullámzás okaival. Constatálja, hogy csak 10,600 oly község van az országban, hol a helyi iskoláztatás változatlanul foly; továbbá 2700 oly község, melyben a helyi iskoláztatás vagy nincs meg, vagy kétséges. Utóbbi jelenségnek egyik okát a jelentés abban látja, hogy hazánkban 5908 oly község áll fenn és bir önálló szervezettel, melyben a házak száma 1—99, a lakosok száma 20—400, a mindennapi tanköteleseké 3—50 közt ingadozik. Ezek közül van 98 olyan, mely 1—10 házból áll, 20—60 lakossal, 3—8 tankötelessel bir; 881 olyan, mely 11—30 házból áll és 50—160 lakossal, 6—20 tankötelessel bir. Ily község, melyben többnyire még a vallási és anyanyelvi azonosságból folyó összetartó erő is hiányzik, csakugyan nem képes arra, hogy még a legszegényesebb iskola költségeit is viselje.

Az 1885/6 tanévben fennállott összesen 16,417 népiskola közül volt 4,5% állami, 11,47% községi 1,24% társulati és magániskola, a többi felekezeti. A felekezeti iskoláknak mintegy 44%-a nem kizárólag felekezeti vagyontól tartatott fenn. — Az iskolák száma a megelőző évhez képest 112-vel emelkedett, a hullámzás azonban ennél nagyobb volt, a mennyiben tényleg 402 új iskola keletkezett, 290 régi pedig bezárult. Fokozatra nézve volt 98,6%

elemi, 0.51% felső nép- és 0.88% polgári iskola. Minden 1000 iskola közül 66 kizárólag fiú, 77 kizárólag leányiskola, ellenben 857 vegyes iskola volt. A kizárólag fiú- vagy leányiskolák csak igen lassan szaporodnak; pedig paedagogiai okokból a két nemű ifjúság elkülönítése felette kívánatos. Egy tanítóiskola volt minden 1000 közül 779; a többiben 2—21 tanító működött. A kisiskolák száma a közelebbi 4 év alatt csak igen csekély emelkedést mutat, a miből azt lehet következtetni, hogy körülbelül oda jutottunk, hogy a felekezeti iskolafentartók több iskolát a maguk erején nem emelhetnek.

A magyar nyelv kötelező tanításának eredménye csak azon 5125 népiskolába jött tekintetbe, melyekben az oktatási nyelv nem magyar. Sajnos, hogy ezek közül a magyar nyelv tekintetében csak fele mutat fel jó, vagy legalább elfogadható eredményt. A jelentés a törvény követelményeinek meg nem felelő iskolákat jellegük szerint részletezi s kiténik, hogy e részben is a gör. kel. és gör. catholicus iskolák a legelmaradottabbak. A jelentés behatóan foglalkozik az állami jellegű iskolákkal. Ezeknek száma 1885-ről 1886-ra tömegesen emelkedett és már 739-re ment. A jelentés kiemeli, hogy e szám még korántsem elegendő és hogy az országnak főleg határszéli és hegyes vidékein még óriási teendők várnak az államra.

A tanítókról szóló IV. fejezetben azt az örvendetes eredményt olvassuk, hogy 1869 óta nemcsak a tanítók száma és a képesített tanítóké, hanem a magyarul oktatni tudó tanítók száma, a tanítói állomások átlagos javadalmazása, a tanítói testület értelmi és erkölcsi értéke is tetemesen emelkedett. A tanítók összes száma 23,980 volt; azonban, hogy minden tanköteles oktatásban részülhessen, még 6036 tanítóra lett volna szükség. A tanítók 1000-e közül 877 férfi, 123 nő. A tanítónőkre legkedvezőbb ezen arány az állami iskolákban, hol 1000 tanító közül 636 férfi, 364 nő. A mennyiben az állam által fenntartott iskoláknak csak 24%-a volt tisztán leányiskola, a tanítónők 36.4%-ot tevő száma kelletnél nagyobb. Magyar nyelvi tanítói képesség híján volt a tanítók 10.26%-a. Legkedvezőtlenebb ezen arány az ág. hitvallásuak, gör. cath. és gör. keletiekénél, hol minden ötödik, ill. negyedik és harmadik tanító nem tudott magyar nyelvet tanítani.

A népiskolák fenntartási költsége 1885—86-ik évben 14,285,440 frt volt, mely összegnek 11.79%-a állami segély. A jelentés V. fejezete a tanítók képzéséről szól. A képezdek száma 70 volt; ezek közül 24 állami, a többi felekezeti. Az államiakon kívül csak 20 felekezeti képezde volt 4 évfolyamu, a többiek a régi 3 osztályu szervezettel bírtak.

A felekezeti képezdeknek nagy hiánya, hogy csak 9-nek van önálló, saját gyakorló iskolája. A többinek növendékei vagy valamely elemi iskolába járnak a tanítási gyakorlatokra, vagy ilyenben egyáltalán nem részesülnek. Az utóbbi közé tartozik: a budapesti, esztergomi, győri, nagyszombati és még számos r. cath. tképezde, a g. cath., g. keleti. ág. és helv. hitv. tanítóképezdeknek egy nagy része. Nagy aránytalanságot találunk továbbá a felekezeti képezdek tanári testületében. Ezek némelyikében több a tanfolyam, mint a rendes tanár; az óraadóik száma pedig igen nagy. Így a cath. képezdekben az összes tanárok 45 százaléka óraadó, az ág. hitvallásuakban 58 százalék, a helv. hitvallásuakban 40 százalék. A képezdek fenntartási költsége 901.651 frtra ment, mely összegből 259,839 frt szegényebb sorsu növendékek segélyezésére fordítottott.

A kisdedovó intézetek száma szintén szépen gyarapodott. Számuk egy év alatt 74-gyel 483-ra emelkedett.

Az Eötvös-alapot gyűjtő és kezelő bizottság jelentése és felhívása.

A magyarországi tanítók Eötvös-alapját gyűjtő és kezelő országos bizottság tisztikarának jelentése szerint az alap pénztára bevett a jelen évben 1) a mult évi pénztári maradvány alakjában 3179 frt és 9 krt 2) folyó évi tagsági díjak és tagsági tőkék czimén 1282 frt 88 krt 3) adományok és a tőkésített vagyon kamatainak czimén 2627 frt 46 krt, tehát összesen 7089 frt 43 krt. Kiadott pedig az Eötvös-alap pénztára ezen évi jövedelemből ez ideig 5038 forint és 32 krt, neveztesen :

a) a tőkésített vagyonhoz csatolt az alapszabályoknak megfelelőleg 2438 forintot, b) ösztöndíjak és segélyösszegek alakjában kifizetett 32 rendes tag javára 1750 frtot, c) a „Tanítók országos árvaháza“ számára átszolgáltattott 300 forintot, d) irnoki teendőkért adott azon két vidéki tanítófunak, akik Budapesten az egyetemen tanulnak, 240 forintot, nyomtatványokért fizetett 105 frtot, f) az elnökségi iroda kiadásai papírra, levélbélyegekre, levelezési lapokra s egyéb aprólékokra összesen 151 frt 10 krt-ra rúgnak, g) szolgáltdíjazása és egyéb apró kiadás tett 54 frt 22 krt. Az Eötvös-alap 27811 frt 97 krnyi tőkésített vagyonából 24000 forint a Magyar Földhitelintézetnél helyeztetett biztonságba, 2700 ftot még az illető alapítók kezelnek ; 2111 forint pedig nagyobbba takarékpénztári könyvcsékekben van elhelyezve ; csak az alapnak mintegy 50 frtnyi névértékkel bíró sorsjegye nem helyezhető el gyümölcsözőleg.

Miként a fentebb közöltekből kitünik, a jelen évben ezideig az Eötvös alap rendes tagjainul beiratkozott 6000 néptanító illetőleg tanítónő, tanár és kir. tanfelügyelő, valamint kiseddóvó és gyermekkertész nő közül csak igen keresen szolgáltatták be az 1887 dik évre szóló egy forintnyi tagsági díjaikat, remélhető azonban, hogy a folyó évi számadások lezárásáig, 1888. jan. 20-dikéig nemcsak a hátralékosok közül fogják még számosan az évdíjat beszolgáltatni, hanem még új tagokul is tömegesebben fognak jelentkezni ; erre enged következtetnünk azon nagyobb mértékben mutatkozó érdeklődés, mely a mult hónapban közzé tett felhívás eredménye gyanánt tekinthető. Hetenkint igen számos levelezési lap érkezik az Eötvös-alap orsz. bizottságához, melyekben egyes lelkesebb tanítók, tanfelügyelők és tanügy-barátok tőlünk alapszabályokat és gyűjtőíveket kérnek.

Örrendetes jelenség gyanánt említhetjük fel, hogy a jelen évben ezideig 6 rendes tag részéről fizettetett be a 20 frtnyi tagsági tőke és hogy számosan beszolgáltatták a tagsági tőkének első öt forintos részletét is. Különösen nagy örömmel vettünk arról is tudomást, miszerint egyes jelesebb kartársak nevére, valamint egyes szegény tanító-özevgyek és árvák javára kisebb körökben krajczáros gyűjtésekből szerzik össze a 20 frtos tagsági tőkét. A temetkezések alkalmával a tanító-körökre is átharapódzó koszoru kuitus gyakorlása helyett, néhányan, igen helyesen, azt a szokást kezdték meg, hogy koszorutétel helyett az érdeemes halott emlékére az „Eötvös-alapnak“ és a „Tanítók országos árvaházá“-nak javára gyűjtéseket eszközölnek. Jobban is illik hozzánk érdeemes halottaink emlékezetének ily módon való megtisztelése.

A tanítói egyesületek és testületek közül három szolgáltatta be a jelen évben a 100 frtos tagsági tőkét, részben annak felét. A tagok után járó 10 kros adományokat pedig ezideig 14 tanítói testület szolgáltatta be.

Az adományok rovatában álló tételekből ki kell emelnünk, hogy az 1887. évben 19 takarékpénztár és más pénzüintézet emlékezett meg ez ideig az Eötvös-

alapról u. m. 1) Észtergomi takarékpénztár 2) Békési népbank 3) Jászkerületi népbank és takarékpénztár 4) Tordai takarékpénztár 5) Pesti Hazai Első Takarékpénztár, 6) Jánosházi, 7) Torontálmeyyei-. 8) Ó. és Török-kanizsai-, 9) Körömdi-, 10) Szeghalomvidéki-, 11) Szentesevidéki-, 12) Pápai-, 13) Czeplédi-, 14) Lévai-, 15) Abauj-Szepesi-, 16) Nográdi takarékpénztár, 17) Pankotai népbank, 18) Lévai takarékpénztár és hitelintézet 19) Bicskei takarékpénztár.

— A midőn ezen pénztintézetek Igazgatóságainak egyesületünk nevében itt ismételve köszönetet mondanánk, azon reményben ringatjuk magunkat, hogy még több más hazai pénztintézet is meg fog emlékezni a magyarországi tanítók országos segélyegyesületéről.

Az itt és ott már régebb idő óta kiállított iskolai perselyekből, a melyeknek jövedelme részben az illető iskolák szegény tanulóinak, részben az Eötvös-alapnak javára esik, a jelen évben eddig 12 helyről mintegy 80 forint folyt be pénztárunkba. — Azon tankönyvek jövedelméből, melyek alapunk javára bizonyos százalékot ajánlottak fel, f. évi jan. 2-ika óta 30 frt fizettetett be Wolfner és Singer kiadók részéről a Lakits-Neiger féle földrajz után, Lampel Róbert könyvkiadó úr 7 frt 88 krt és Benkő Gyula úr pedig 4 frt 10 krt szolgáltatott be az ugynevezett **ellenőrzési jegyek** után az Eötvös-alap pénztárába.

Az Eötvös-alap orsz. bizottságának tisztí kara ezen hivatalos közleményeinek kibocsátása alkalmával úgy a bizottság tagjait, valamint a népoktatásügyi intézetek minden egyes munkását és barátját arra hívja fel, hogy kiki tőle lehetőleg mindent megtegyen arra nézve, hogy az Eötvös-alap jelen évi számadásának lezárásához a kiosztás alá kerülhető évi jövedelemnek negyted része megfelelhessen azon várakozásnak, melyet a tanítók jelesen tanuló, felsőbb iskolákba járó gyermekei, a nyugdíj nélkül szűkölködő kiérdemült agy tanítók, a szegény tanító-özvegyek és árvák országosnak nevezett jótékony intézetünk iránt táplálnak. Nem az egyeseknek önfeláldozásra kész tevékenysége, hanem a tömegnek érdeklődése és a kartársaknak krajczáros gyűjtése emelheti Eötvös-alapunkat az országos jótékony intézetek színvonalára! Péterfy Sándor, s. k. az Eötvös-alap orsz. bizottságának elnöke.

Felhívás és figyelmeztetés.

A magyarországi tanítók Eötvös-alapját gyűjtő és kezelő orsz. bizottság határozata értelmében ezennel figyelmeztetjük az Eötvös-alap tagjaiul beiratkozott kartársakat alapszabályaink 14. §-ának azon intézkedésére, miszerint az „oly rendes tagok, kik az egy forintnyi tagsági díj befizetését két egymásután következő évben elmulasztják, jogaikat az Eötvös-alapra nézve elvesztik és a rendes tagok sorából kitöröltetnek.

Együttal felhívjuk mindazokat, akik év díjaikat az 1886-dik és az 1887-ik évre még eddig be nem szolgáltatták volna, ezt legkésőbb az 1888-ik évi január hó 20 ikáig annyival is inkább megtegyék, mivel a rendes tagok sorából a 14. § értelmében kitörölt egyének régi jogaikat csak oly módon szerezhetik vissza az Eötvös-alapra nézve, ha újból való beiratkozásuk alkalmával nemcsak a be nem szolgáltatott évdíjakat pótolják, hanem még az örökös tagsági díjnak, azaz a 20 forintnyi összegnek egy negyedrészt is lefizetik. Saját érdekeiknek megrédése és a pénztári könyvek hibátlan vezethetése céljából pedig felkérjük ezennel az Eötvös-alap rendes tagjait a következőkre: 1) A gyűjtővekre illetőleg postautalványokra neveiket minél olvashatóbb betűkkel jegyezzék fel és mindig kitegyék tartózkodásuk helyének utolsó postahelyét is. 2) Azon tagok, akik időközben neveiket avagy

lakásukat változtatják, ezekről az Eötvös-alap elnökségét értesíteni el ne mulasszák. 3) Halálkozás esetén a rendes tagok özvegyei-, illetőleg árváinak gondnokai az Eötvös-alap elnökségét a gyászszertől annyival is inkább értesítsék, mivel csak így intézkedhetünk arról, hogy azon rendes tagok özvegyei és árvái, a kik belépésüktől számítva halálukig 5 ízben megszakítás nélkül szolgáltatták be az 1 forintnyi tagsági díjat, a fizető rendes tagok könyvéből a fizetésre többé nem kötelezendő rendes tagok jegyzékébe véteessenek fel.

Figyelemztetéseinket és kérelmünket az illető tagtársak jóindulatába ajánlván maradtunk kitünő tisztelettel

Budapesten, 1887. december 3 án tartott gyűlésünkől az Eötvös-alap gyűjtő és kezelő országos bizottság nevében

Péterfy Sándor s. k. Örley János s. k. Jenny József s. k. Luttenberger Ágost s. k.
elnök. pénztárnok. ellenőr. titkár.

Apróságok Bárány Ignác életéből. *)

Ott nyugszik az „öreg“, a „Náci báci“ a csáktornyai temetőben feleségével, leányával és unokájával egy közös sírban. A helyet kő jelöli, melyet ő állított feleségének: vajjon gondolta-e akkor, hogy arra a kőre lesz rávésve aranyozott betűkkel: „Itt nyugszik Bárány Ignác.“

1879-ben bizta meg a miniszter a csáktornyai tanítóképző rendezésével. Csurgóról jött, elfoglalta lakását a Zrinyi-várban. És az akkor Muraközbe ment Bárány család itt kipusztult; mind itt szenderültek el, s most békén alusznak örök álmukat a hideg föld ölében.

Ki volt Bárány?

Ezt a kérdést tegye föl valaki valamelyik tanítványának. És a tanítvány nem szól, csak szemei ragyognak. A kérdésre nem felel. Én sem. Nehéz is arra felelni. Ide rajzolok azonban néhány vonást életének azon éveiből, melyeket Csáktornyán töltött; nagyjából megismeri ezekből az „öreget“, hiszem, az is, aki tanítványa nem volt. Jobban megismeri, mint a „Paedag. Szemlé“-be saját maga által irt életrajzából.

És te nagy szellem! ne vedd rossz néven, hogy nevedet épen én veszem tollamra; de teszem ezt hálából, mert tudtomon kívül szerettelek, habár életedben kijelentéd, hogy nem hajhászod tanítványaid szeretetét.

Kevés is azok száma, akik igazán szerették, de sokan vannak akik félték.

*

Miőn a képezde megnyilott, nem volt hire. A növendékeket majdnem kötéllel kellett fogni. Ugy tudom, hogy az első évben csak 19 növendéke volt az intézetnek. Ez időben a beiratás alkal-

*) Báránynak a nagy magyar pedagógusnak életéből közli a Zalai Tanügy ezen érdekes apróságokat, a melyek Bárány jellemét erősen megvilágítják, miért is nevezett lap szíves engedelmével átvettük. Szerk.

mával történt, hogy két kistermetű legény is fölvétetni kívánta magát. Bárány az irodában volt, íróasztalánál ült, dolgozott. Midőn ez a két apró ember lábujhegyen lépegetve elébe állt, fölnézett; aztán lassan fölkel, eléjük állt, végig mérte őket szemével s még a fejük fölött is keresett valamit, ami — szerinte — hiányzott belőlök. Még a szemüvegét is megtörölte, hogy hátha az a szerszám a hibás. Aztán félig gunyos mosolylyal szólította meg őket, a milyenre önkéntelenül is Stellungba vágta magát az ember.

— Hát önök mit akarnak?

A két jövődöbéli országháborító erre megremegett, mert Bárányt hirből úgy ismerték, mint aki az embert egyszerre lenyeli nem is hosszában, hanem keresztben. Végre is az „öreg“ segítette ki őket zavarukból.

— Beiratkozni jötték talán?

— Igenis . . . ké — kérjük alásan a te — tekintetes igazgató urat.

Szándékuk hallatára majdnem hátradölt ijedtében az öreg és megcsóválta fejét; mert ő nemcsak a szellemre, hanem „a tanítónak a testi kellékei“-re is sokat adott, és ezt még a könyvébe is belesnyomatta. — Aztán rájuk förmedt az ő — csontig ható — szokott hangján.

— Hát azt gondolják öcsém, hogy a képezdébe minden pitypoty embert fölveszűnk? No, ugyan önök gyönyörűséges mákvirágok. Hol szedték föl egymást? — Egyébiránt majd elvárom mi lesz önökből.

De hogy senki afölött ne tépelődjek, mi lett a boldogtalnokból, hát csak kimondom, hogy azok az apró legények derék tanítókká nőttek ki magukat. Mindkettő Zalavármegye területén működik; az egyik missiót végez a horvátajkuak között, a másik magyar községben apostolkodik s adja a borzas nebulók birtokába ama fegyvert, mely hataalmasabb a katonák szuronyáná!

*

Pontos volt az öreg egész a szélsőségig, és ezt követelte tanítványaitól is. Egyik estére bizonyos időig kimaradást engedett az egyik osztálynak. És ezek, szörnyűség! nem jöttek meg a kitűzött időre. Épen közeledett a hónap vége s elkövetkezvén a tanárizék, a növendékek remegtetője, az egész osztályt megbüntettette az öreg. Volt segélyelvonás, intés, dorgálás, írásbeli büntetés quantum satis. A büntetett osztály erre összeküldött, s a végzés kihirdetése napján az öregnek órája lévén, egyetlen egynek kivételével mind kimentek Bárány órája elől. Az öreg óráját megtartandó, bement a terembe, elfoglalta helyét a katedrán s kérdést intézett az egyhez: hol vannak társai? Persze, az meggyóna a többiek bűnét.

— Igen? . . no, nem tesz semmit.

Mit gondolnak: mit tett az öreg?

Hát, kérem, előszedte „notis“-át, irónját kitette az asztalra: fogta az osztálykönyvet s beírta, hogy V. Gy. kivételével hiányzanak. Aztán kézbe fogta a notist: végig nézte a névsort s meg-

állt V. Gy. nevénel; az illetőt felszólítá és kérdé: mi volt előkészületre? Az az egy szál legény pedig felelt. Midőn elvégzé, Bárány hozzáfogott a magyarázáshoz, beszélt, mintha az egész osztály jelen lett volna. Be is végezte óráját a legkisebb türelmetlenkedés és ingerültség nélkül. Ki is ment és katonás testtartással belépkedett iródájába oly nyugodtan, mintha misem történt volna. Más ember talán mérgelődik és bűnbánólag veri mellét. Ő azonban nem törött meg. És végre is ő maradt a helyzet ura. Engedményt annyit tett, hogy az írásbeli büntetést (bizonyos mondatok néhány százszor való leírását) azon osztályban ritkábban alkalmazta; de hogy a 48-ból engedjen? . . no már olyan rózsa nem termett.

*

Hidegvérüségét jellemzi, hogy midőn 1880. nov. 9-én földrengés volt, a Zrinyi-vár is recsegett-ropogott; csak még egy olyan lökés és a már megrepedezett falak halomra dőlnek, agyonnyomva bennünket, mint az egeret. Bárány ekkor nem ki, hanem beteg felesége szobájába futott s annak ágya mellé állva várta a katasztrófát. Nem futott meg. Hú akart maradni talán esküjéhez, hogy feleségét el nem hagyja semmi vészben, viharban. Nem is hagyta el még ama borzasztó pillanatban sem, midőn nem volt biztos arról vajjon a jövő perczben nem zúzza-e agyon a mennyezet. Hívták.

— Isten az embert mindenütt megtalálja, mondá.

Valódi Isten kísértés. De ő még a veszedelem közepette is megmaradt Báránynak, annak, aki mindig is volt: keménynek, de — következetesnek. Egyedül ő volt, aki nem futott az ingó és recsegő épületből; no meg a felesége, aki nagy beteg létére nem futott. Minket ugyan nem lehetett egyhamar becsalni; csak az este vetett haza néhány elszántat, siralomháznak tekintve az épületet. Bárány még azon este megnézte a hálótermeket s minket ott nem fekve, hanem öltözetesen és futásra készen talált, mert tartottunk attól hogy ismétlődni fog a rengés.

— Nem szégyenlik magokat?! Oh gyávák!

— Mit?! Gyáva?! Ki itt a gyáva? . . . Ez sok volt. Hátha azon pillanatban ezer halállal kellett volna szembenézni, nem mentünk volna-e nekik? . . . Csak Bárány ne lásson bennünk gyáváknak, Bárány! akit felsőbb lénynek tartottunk. És szórtuk magunkról a ruhát, beledobtuk magunkat az ágyba, szerintünk akkor koporsóba, és avval bucsuztunk el egymástól: fölébredés és találkozás a magas mennyországban vagy a mélységes pokolban.

*

1881. május elsején a kursaneczi erdőre a Zrinyi emlékhöz voltunk, megtekintettük ama helyet, hol a nagy költőt a „disznó“ megölte. Csak ugy dobszó alkalmatossággal mentünk tanárainkkal, de Bárány később utánunk jött kocsin, melyben tudtukon kívül egy fél sült borju is szopott volna, ha eleven lett volna.

Odaértünk. Egyszer csak előrukkolt az öreg a meglepetéssel; ez idő alatt valami horvát csárdából került néhány kancsó bor is.

Jókedve volt az öregnek; gyönyörködött bennünk, amint ott szabdaltuk és kebeleztük a félig sültet. Ő is evett, no meg ivott

is; ragyogott a szemüvege, nekünk sem jutott eszünkbe a „Tanítók könyve“. Aztán szivarokat szóratott a magasba, meg czukrot is. Sohasem hittem volna, hogy kedve teljék abban, ha növendékei egymást taszigálva, furakodnak a felszórt apróság után. De hát azt hiszik, hogy még itt is nem tanulmányozott bennünket? Följegyezte biz' ő: ki volt az ügyesebb? Még azt is megjegyezte tán, aki ilyen bohóságokkal nem törődött, hanem félrevonulva, csendesen mäsolyogta a többit. Persze az ilyen növendékről azt hitte, hogy abban vagy nagy szellem és meggondoltság, vagy hogy: oh a gyámoltalan! az életben is majd minden koncezt elharácsolnak mások az orra előtt.

1882. május elsejét pedig, a zsiszkovecki csárdánál tartottuk. Hitoktatónk egy akó sört ajándékozott ez alkalomra, mivel a virágvasárnapi passiónál közreműködtünk. A tanárokkal együtt Bárány is velünk volt és egész kényelemmel foglalt helyet a kertben felállított kecskelábu asztal mellett. Mi ittuk a sört. Mikor már a hordó fenekén jártunk, csak úgy Kinizsi Pál-módra hajtogattuk.

Az öreg ezt látva, kedélyesen odaszólt hozzánk:

— Ugy látszik, az én növendékeim jobban tudják forgatni a sörös-hordót, mint a „Tanítók könyve“-t; de tán ez is könyebben préselődnék beléjük, ha minden lapja mellett egy-egy pohár sör ásitozna.

Mi meg persze azon bámultunk, hogy ni-ni! ahol a! az öreg előtt is ürülnek a boros üvegek. Soha sem merészeltük volna még csak képzelni is ezt a komoly paedagogust literes üvegek társaságában; itt láttuk, hogy ő is csak ember, mint jó magunk.

Közénk keveredett ez alkalommal két horvátországi tanár és egy pap is. No, a tisztelendő atyáságának megmutattuk, mi a magyar vendégszeretet. Meg is nézte a pohár fenekét emberül és tósztirozni is fölemeltük, de sehogysem tudott tovább menni a „Moja goszpodá“-nál. Nem birta már a nyelvét, amire galyakból fontunk koszorut letyegő fejére és azt el is vitte; mi meg egész torkaszakadtunkból kivántunk nekik „szerencsés utat az első árokig“. Ami sikerült is, mert persze a kerékszeget már jó előre kegyeskedtünk eltüntetni. Bárány is nevetett jóízűt. Ránk tekintett szemüvegén keresztül, az pedig villogott, de most az egyszer nem jutott eszébe, hogy százszor leirassa: „A horvátok szekereből ne vedd ki a kerékszeget.“

Novák Mihály.

Levél a szerkesztőhöz.

Most adtam ki tanulóimnak a folyó iskolaév első negyedéről a bizonyítványt. Ha annyi ötösöm volna, ahány ötöst ezek kaptak tőlem, azt mondanám Petőfi trucezára: „A gazdagok mind tudósok.“ Hát azt tudja-e szerkesztő uram, hogy ezek a negyedévi bizonyítványok hogyan készülnek nálam? Megmondom. Mert nem tréfa dolog ám 70–80 tanulót igazság és érdem szerint osztályozni;

annyi számmal még a pénzügyminiszter sem dolgozik. A dolog igen egyszerű. Előveszem a blankettákat, tele írom 4-es, 5-sökkel, no, hogy részrehajlónak ne tekintsenek, egyik másik tárgyból kitűnőt is adok. Mikor azután a blanketták meg vannak kellő számban, akkor sorrendben jönnek a nevek, alphabeta szerint, kinek milyen jut. Az igaz, hogy eljárásom mellett sok függ a szerencsétől; mert vajmi gyakran megtörténik, hogy olyanra esik a kitűnő, a ki ezt épenséggel meg nem érdemli; de azért, a ki tud, végtére mégis tud, és az iskolának nem az a feladata, hogy jó bizonyítványt, — hanem az, hogy ismereteket nyújtson. Ismeretet pedig nyujtok én eleget. A multkor a szemléltető oktatásnál azt kértem az osztálytól, hogy mi van a falon? És a kópék egyhangulag rámondták, hogy pókháló.

Ebben van logika, mint a Smüle bácsi okoskodásában. A szomszéd avval dicsekedett ugyanis, hogy ő 5 frtért vett egy halat, melynek husa oly izletes volt, mint a manna, valóságos csibehus. Mire a Smüle bácsi imígyen felelt: „Miért vegyek én 5 frtét egy halat, hogy csibehust nyerjek, veszek én e helyett 30 krért egy csibét, és megvan a hus jutányosabban és feintosabban. Némely község gondolja magában: „A tanítók anyagi ellátásáról gondoskodni, hazafiui kötelesség. Idő — pénz. Miért adjak én pénzt, melynek a mai világban oly nagy szeme van, megtoldom a szorgalmi időt néhány órával és a tanító sorsán segítve van.*)

Alá szolgálja

Pesta Lozzi.

---

*) Reményelem ezt is csak tréfából mondja. Hogy önnek a rendes iskolai tanításért járó fizetését a rendes porcióban adják ki, — bizonynyal nem fogja sajnálni az idejét az utána való járásra. Egyébiránt a folytatást várjuk.
Szerk.

BEKÜLDETETT.

Tréfás mértani feladványok gyűjteménye. Orbók Mór, ki a tankönyv-írás terén oly kiváló sikerrel működik — a fenti czim alatt bocsátotta közre „Hasznos mulatságok“ czimen megindított ifjusági vállalatának III-dik füzetét. A diszesen kiállított s száztizenhét képet tartalmazó füzet ára 50 kr s szerzőnél rendelhető meg Pozsonyban. A füzetet Heckenast G. utóda: Drodtleff Rezső adta ki.

Orbók, a ki komoly mértani problémákról oly kedvesen tud elfecsegni a gyermekek nyelvén — valóban hasznos szolgálatot tett ugyis sovány ifjusági irodalmunknak, midőn annak ezen, teljesen parlagon heverő ágát gondos mívelés alá vette. Örömmel mondhatjuk, hogy Orbók e munkája nemcsak a magyar ifjusági irodalomban képez specialitást, hanem efféle anyagot, ilyen igazán „hasznos mulattató“ modorban feldolgozva, ilyen czélszerűen értékesítve még a külföldi irodalomban sem találtunk. Az ügyes tollu, jeles paedagóg keze mindenütt megérik a munkán.

A könyv a felöltteknek is kellemes szórakozást nyújthat. Karácsonyi és újévi ajándéknak alig tudnánk ennél hasznosabb és czélszerűbb könyvet ajánlani a szülők figyelmébe. Orbók Mór a „Hasznos mulatságok“ négy füzetére előfizetést is elfogad 1 frt 60 krajczárjával.

R. k. egyházi énekek. I. füzet, szerkesztette Kaposy György és Szemenyei Mihály. Ezen vállalatról Tima Lajos kartársunk elég bő ismertetést irt a Tanítóbarát augusztusi számában, — mi csak azt jegyezzük meg, hogy a vállalat csakugyan megérdemli a pártolást. Ára a kötetnek 3 frt, a mely elég olcsónak mondható. Megrendelhető szerző nevén Nakkon (Somogy.)

Józi és Erzsike. 1887. juliustól szeptemberig megjelent füzetei. Szerkeszti Györgyössy Rudolf tanító Aradon. Ára egész évre 1 frt 20 kr. Különösen azért érdemli meg az ajánlást, mert olyan egyszerű illusztrációkat közöl, hogy a gyermekek rajzmintául használhatják.

Egy kis igazság. Röpirat. Irta „egy pozsonymegyei tanító.“ Miként a stílusból következtetjük dr. Komlóssy F. országgyűlési képviselő boesátotta ki ezt a röpiratot. Célja az volt, hogy Regéczy öndicséreteit és pedagógiai nagyképűségét leszállítsa a valódi értékére. Megróvjá azért, mert „szerénytelen, képzelődő és magát tudós-nak vélő“, továbbá mert „hazánk művelt tanítóival szemben illetlenül vastag hangon beszél“, amiről annak idején mi is szólottunk. Nyilvános szereplését szédelgésnek nevezi és a ped. lapokról irt kritikáin megbotránkoszik. A „Tanítóbarátról“ és naptárunkról elismerőleg nyilatkozik a Kalauz czimű lapjában*) de ezzel a mi igazságérzetünket nem tudja Regéczy megvesztegetni, mi is a röpirat író-jáváltartunk midőn azt fejezi ki, hogy a magyar néptanítótság sokkal magasabb műveltségi színvonalon áll már, hogysen olyan durva leczkértetésre volna szüksége, mint a minőt Regéczy ur produkál. Esméje, hogy a tanítóknak alkalmat nyújtson a Kalauz által az önművelésre, mindenestre igen szép, de a Kalauz az eddigiek után aligha lesz képes a tanítótságot kielégíteni, mert a ki művelni, képezni akarja magát, annak bizonyára igen kevés lesz a Kalauz és így fölösleges, a ki pedig elégnek tartja a Kalauzt az önképezésre, az komolyan nem akarja magát képezni. A röpiratnak nincs ára. A ki el akarja olvasni, azt hiszszük Dr. K. F. urtól (Bpest VII. Hársfauteza 6.) ingyen megkapja.

*) **Tanítóbarát.** . . „ügyes vállalat, mely változatos tartalmánál fogva nemcsak hasznos és kellemes olvasmányul szolgál, de mint a tanítók anyagi és társadalmi érdekeinek bétor képviselője, elismerést is érdemel.“ K a l a u z 1887. ápr. A Tanítóbarát ismertetése.

Néptanítók naptára az 1887-ik évre. Szaknaptár, mely a szakférfiak részéről kellő támogatásra nem talál. (Sőt ellenkezőleg! Szerk.) Legalább az eddigiekből ítélve azt kell hinnünk, mert az 50-es években Szeberényi által Szarvason kiadott Tanítók évkönyve, később a Lonkay-féle hasonló nevű évkönyv majd a 70-es évek elején kiadott Tanügyi évkönyv s az Eötvös naptár, rövid egy-két évi vegetatio után részvétlenség következtében mind megbuktak! (Mert olyan szárazok voltak mint a K. — Szerk.) Szerző említett vállalata annyiban tér el elődeitől, hogy jóval olcsóbb azoknál s elvont szakdolgoz helyett, könynyed, mulattató s mégis tanügyi dolgokat nyújt olvasóinak, — szóval az igaz naptári hangot eltalálja. Ajánljuk minden tanítónak megszerzésre. — K a l a u z' Első évf. II-ik füzet.

Zendülés a pokolban. Bohóság. Irta Gárdonyi Géza a Garabonciás Diák szerkesztője. Nem tanügyi munka ugyan, de azért pedagógusok is élvezettel olvashatják. Ára 20 kr. Megrendelések hozzánk is küldhetők.

A gyermeknevelésről egészségi szempontból. Irta Szászvárosi V. Jenő. Úgyes tollal élvezhető modorban irt füzetke. Ára 30 kr. Kapható szerzőnél Bpsten Csalogány-utca 36. sz. A jövedelem az „Országos kiseddóv egyesület“ „Fővárosi Klotild szeretetház és „Gyermekbarát“ című egyesületek között fog megosztatni.

Az „Iskolakert“. E lap törekvése az iskolakertek szervezése: de azonkívül hoz cikkeket az iskolaszervezés köréből a köznép anyagi és szellemi boldogulhatásának okáért sietősen ajánlja az okszerű földmívelést a népiskolába bevezetni, s azért felkarolja gabona és egyéb gazdasági növények termelésének okszerűségét nemkülönb a gazdasági és házi ipart; hoz cikkeket a népnevelés történetéből, felkarolja az árvaügyet és a börtönszerű árvaházak helyett árvatelepek szervezését ajánlja s végre bölcséleti értékezeseket is hoz. Ára 1 frt 20 kr. egy évre. — Megjelenik havonként egyszer 1—2 ivnyi tartalommal és csinos kiállításban. Az előfizetési pénz Aradra, Ádám-utca 6 sz. küldendő.

MI UJSÁG?

Uj gyermekbetegség. Mit ki nem süt a német! Dr. Gue, az a jeles tudós a ki a napokban a wiesbadeni természetvizsgálók gyűlését kisütötte, hogy az iskolai levegőtől a gyermekek orra megdagad. Elnevezte ezt a betegséget ap-rosexia-nak a mi valószínűleg a prüsszentésnek kifejezése diákul, azután példát hozott fel, hogy ismert egy fiut a ki egy esztendeig nem tanult meg olvasni, mikor aztán ő kifurta a gyerek orrát, egy hét alatt (!) megtanult olvasni. Higye el a ki akarja.

A katolikus tanítói árvaházra a vágsellyei néptanítók ötven forintot gyűjtöttek egy szükkörü ülésben Szentgyörgyi F. indítványára.

Beküldetett a következő hír. Az orosházi ág. ev. egyház érdemekben megöszült 82 éves tanítója Gólián Mihály, a ki hivatalát élte végső percéig viselte, október 19-én meghalt s helyette a gyülekezet Velár Béla orosházi káplánt választotta e hó 6-án tanítóvá. Tanulság: Igyekezzen mindenki theológiát végezni, mert a tanítói oklevél csak egy rongy papiros, melynek a választásoknál értéke maholnap nem lesz. Ez is a kormány bölcsességének kifolyása.

Lapunk tisztelt előfizetőit kérjük, sziveskedjenek előfizetéseiket jan. 1-ig beküldeni, hogy az uj czimszalagok nyomását ideje. korán eszközölhessük s így a lap expedálása rendesen mehessen.

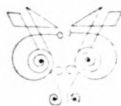
Bekötési táblák a Tanítóbarát minden folyamához zöld vászonból aranynyomással 40 krajczárért kaphatók Hírháger Károlynál Bpest. V. Arpád-utca 14.

Felelős szerkesztő: *Ziegler Géza.*

lesz közölni a bántalmakat. **Kovács L. Jász-Árokszállás.** A kívánt pótlást megtettük. Bekötéshez való táblákat Hirhagernél kap Budapestén V. ker. Arpád-utca 14. **Tima L.** A küldött két forintot a Garabonciás Diáknak átadtuk. A Tanítóbarátnak szőlőt pedig bejegyeztük. A somlyóviáéki kollegák kissé korán tartottak gyűlést, reméljük a tavaszi összejövetelkor annál nagyobb lelkesedéssel írják alá a győri kiáltrányt. **Prommer J.** Az igazítást megtettük. Új helyéhez sok szerencsét kívánunk. **Siriszka A.** Most aztán állítson össze statisztikai kimutatást arról, hogy hány rettegett anyós van az országban, mert az bizonyos, hogy ahány van annak a veje mind veszi az ön könyvét — karácsonyi ajándéknak! **Jászberényi D.** Szívesen engedünk tért minden jogos és igazságos felszólalásnak, csak arra kérjük, hogy kellően domborítsa ki az esetet és lehetőleg olyformán foglalkozzék az ügygyel hogy lapunk olvasói tanulságot vonhassanak belőle. Várjuk. **A többi levélre jövő számunkban felelünk.**

Lapunk olvasóinak figyelmét

felhívjuk a

NÉPTANITÓK NAPTÁRA

1888-ik évi

kiadására. Ára egy példánynak

25 krajczár.

Megjelent a

HEPTANAI APTÁRA

AZ

1888-ik

ÉVRE

Szerkeszti

Friegler Géza

